

DOI: <http://doi.org/10.15407/bv2020.05.014>

УДК 027.54:025.4](4-11)

Світлана Галицька,

науковий співробітник, ORCID: 0000-0001-7902-8580,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: galizkaya@nbuv.gov.ua

Тематичний пошук у каталогах національних бібліотек: досвід країн Балтії

У статті розглядаються засоби тематичного пошуку за бібліотечною класифікацією в електронних каталогах національних бібліотек країн Балтії. Порівнюються можливості різних інформаційно-бібліотечних пошукових систем. З'ясовано, що важливим є зазначення класифікаційних індексів і тематичних рубрик у бібліографічних записах документів, що надає можливість користувачу обмежити пошук певною тематичною галуззю. Наголошується на важливості впровадження у систему тематичного пошуку національної бібліотеки міжнародної класифікаційної системи, такої як УДК.

К л ю ч о в і с л о в а: бібліотечна ієрархія, бібліографічний запис, інформаційно-пошукова система, тематичний пошук, національні бібліотеки Латвії, Литви, Естонії.

Актуальність проблеми. Важливим чинником забезпечення ефективності використання інформаційного ресурсу бібліотеки є якість її інформаційно-пошукової системи, а саме, якість електронного каталогу, яка, в свою чергу, зумовлена якістю лінгвістичного забезпечення та рівнем використання усіх можливостей інформаційно-пошукової системи. Вирішення проблеми управління якістю електронного каталогу вимагає створення нових підходів до формування баз даних каталогу, налагодження чіткої взаємодії усіх його компонентів, інструктивного і методичного забезпечення усіх робочих процесів наукового опрацювання документів, а також якості та повноти бібліографічних записів, що створюються.

Електронний каталог (машиночитаний бібліотечний каталог) – нині важлива складова довідково-бібліографічного апарату сучасної бібліотеки. Його основна функція полягає у забезпеченні оперативного і ефективного доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки, у наданні користувачам зручних засобів навігації в сучасному інформаційному просторі, реалізації багатоаспектного тематичного пошуку. Електронний каталог є бібліографічною базою даних, він містить упорядковану сукупність бібліографічних записів про документи [2, с. 42–44]. Його якість – категоріальне поняття, яким характеризують стан каталогу, оперативність і результативність функціонування, відповідність потребам користувачів, дієвість, гнучкість, наочність, можливість оперування даними тощо. Якість каталогу залежить, насамперед, від якості наукового опрацювання документа, зок-

рема від точності, повноти та глибини індексування, а також від якості інформаційно-пошукової мови пошукової системи бібліотеки.

Лінгвістичне забезпечення бібліотечної технології – це сукупність інформаційно-пошукових мов, мов-ідентифікаторів, методик індексування, засобів надання даних, нормативно-довідкової бази, необхідних для опрацювання, пошуку, систематизації й зберігання інформації [1, с. 92]. Кожна бібліотека обирає комплекс лінгвістичних засобів відповідно до їх функціонального призначення і особливостей власної бібліотечної технології. Основне завдання лінгвістичного забезпечення – здійснення індексування документів та ефективного пошуку у каталозі, зокрема, створення пошукового образу документа. Пошуковий образ документа – це класифікаційне рішення, що ухвалюється за результатами аналітико-синтетичного опрацювання документа. Воно оформляється як класифікаційний індекс (або кілька індексів), перелік ключових слів тощо; це сукупність термінів інформаційно-пошукової мови, які характеризують пошукові ознаки документа, що є точками доступу в електронному каталозі [4, с. 13].

Варто зазначити, що автоматизовані бібліотечні системи розширюють склад пошукового образу документа за рахунок введення у бібліографічний запис додаткових відомостей (наприклад, індексів, побудованих за допомогою інших інформаційно-пошукових мов, анотацій, рефератів) і таким чином збільшують кількість пошукових елементів – точок доступу до документа. Точка доступу – ім'я, термін, код тощо. Ці елементи запису у формалізованому вигляді,

спеціально призначені для пошуку і вибору бібліографічного запису [4, с. 21]. Саме за допомогою певної точки доступу користувач має можливість отримати перелік усіх документів, у бібліографічних записках яких зазначено певну пошукову ознаку.

Усі елементи бібліографічного запису (атрибути документа, його характеристики) виступають засобами формулювання запиту та інтерпретування відповіді під час інтелектуального пошуку інформації [8, с. 46]. Бібліографічний запис, який ідентифікує документ, є сукупністю пошукових елементів і зв'язків між різними базами даних, комплексом засобів лінгвістичного забезпечення для здійснення багатоаспектного пошуку, і саме завдяки цьому, він відіграє важливу роль у лінгвістичному забезпеченні електронної комунікації. Раціональна структура, склад даних у бібліографічному записі дають змогу гармонізувати ідентифікаційну і пошукову (комунікаційну) функції бібліографічної інформації, а також забезпечити умови для ефективного функціонування електронної інформаційно-пошукової системи [5].

Обидві функції бібліографічної інформації відповідають завданням електронного каталогу, який має бути ефективним і дієвим інструментом, здатним надати користувачу можливість:

- знайти бібліографічні ресурси у фонді в результаті пошуку за атрибутами або зв'язками ресурсів;
- ідентифікувати бібліографічний ресурс;
- обрати бібліографічний ресурс, який відповідає потребам користувача;
- отримати доступ до бібліографічних даних ресурсу;
- орієнтуватися у каталозі [3, с. 4–5].

Основною частиною бібліографічного запису є бібліографічний опис – сукупність бібліографічних даних, які ідентифікують бібліографічний ресурс [3, с. 12]. Ідентифікаційну функцію бібліографічної інформації виконують такі елементи бібліографічного опису, як вихідні дані документа (прізвище автора, назва документа, рік видання), а також елементи, що визначають його фізичні характеристики (розміри, обсяг тощо). За їх допомогою встановлюється відповідність знайденого документа певним характеристикам.

Бібліографічний запис, крім бібліографічного опису, включає також додаткову інформацію, що стосується пошуку документа і забезпечення доступу до нього. Елементи бібліографічного запису, які у стислому вигляді передають зміст документа інформаційно-пошуковою мовою: класифікаційні індекси, предметні рубрики, заголовки, тобто ідентифіка-

тори, надані документу в процесі аналітико-синтетичного опрацювання, виконують пошукову (комунікаційну) функцію бібліографічної інформації. Ідентифікатори асоціюються з об'єктом і допомагають відрізнити певний об'єкт від інших у тій галузі, до якої належить відповідний ідентифікатор [3, с. 12]. Саме ці елементи забезпечують повноцінний тематичний пошук, зв'язок між базами даних електронного каталогу, а при необхідності, зміну напрямку пошуку завдяки гіперпосиланням з формуванням нового переліку бібліографічних записів.

Значний позитивний досвід організації сучасних інформаційно-бібліотечних пошукових систем накопичили провідні книгозбірні Латвії, Литви, Естонії. Сподіваємося, що напрацювання наших зарубіжних колег у цій галузі стануть у нагоді вітчизняним каталогізаторам.

Мета статті – висвітлити досвід національних бібліотек країн Балтії з використання бібліографічних записів документів в якості пошукових інструментів, потужних засобів електронної комунікації.

Національна бібліотека Латвії (Рига)

Веб-сайт: lnb.lv

Центральна, найбільша бібліотека Латвії заснована 1919 р. Фонди налічують приблизно 4,1 млн примірників.

З 2000 р. Національна бібліотека Латвії для систематизації документів і предметного пошуку використовує, крім УДК (у перекладі), тематичні рубрики Бібліотеки Конгресу США (The Library of Congress Subject Headings, LCSH). Протягом десяти років фахівці розробляли систему предметних рубрик Національної бібліотеки Латвії (NLLSH), адаптовану до мови, галузевої термінології, історії, культури та інших особливостей країни. Структура системи предметних рубрик повністю відповідає структурі системи LCSH за ієрархічними, асоціативними відношеннями та синтаксисом. Бібліографічні записи документів містять індекси УДК, тематичні рубрики Національної бібліотеки Латвії (NLLSH), а також оригінальні тематичні рубрики Бібліотеки Конгресу США (LCSH), які стандартизують переклад і забезпечують міжнародний тематичний пошук [9, с. 20–31].

Розширений пошук уможливорює обмеження за рахунок позначення типу документів, року, мови і місця видання.

Розглянемо конкретний приклад – бібліографічний запис книги Олени Войнатовської «Авторская интерьерная кукла» (рис. 1), знайденої за допомогою

розширеного пошуку за індексом УДК «746 Рукоділля. Домашнє вишивання» (пошук обмежено роками видання – 2000–2018, мовою – російська).

ISBN	9785496010382
Author	Войнатовская, Елена
Title	Авторская интерьерная кукла : мастер-классы и выкройки от Nkale / Елена Войнатовская.
Imprint	Москва [и др.] : Питер, 2014.
Descr.	121, [5] lpp. : krās. il. ; 26 cm.
Series	(Серия "Своими руками")
Subject	Leļļu izgatavošana -- Amatieru rokasgrāmatas. Auduma lelles -- Amatieru rokasgrāmatas.
UDC	688.721.2 (035) 745.52 (035) 746
Book Number	000719288
Global Holdings	All items
Holdings by Sub-I.	NLL:Science & Technology RR

Choose format: [Standard format](#) [Bibliographic](#) [MARC tags](#)

[About this book at Google Book Search](#)

Рис. 1. Бібліографічний запис книги Олени Войнатовської

Бібліографічний запис містить позначення серії, за яким можна перейти, наприклад, до переліку інших серій (із зазначенням кількості документів у кожній серії) і продовжити пошук.

Бібліографічний запис також містить перелік тематичних рубрик:

Leļļu izgatavošana — Amatieru rokasgrāmatas.

Auduma lelles – Amatieru rokasgramatas.

Виготовлення ляльок – аматорські довідники.

Ляльки з тканини – аматорські довідники.

За рубрикою «Виготовлення ляльок – аматорські довідники» слідує перелік рубрик, серед яких:

Виробники ляльок

Лялькові будинки

Лялькові будинки – література для дітей

Лялькові будинки – історія

Майстри виготовлення ляльок

Майстри виготовлення ляльок – Європа

Майстри виготовлення ляльок – Латвія

Майстри виготовлення ляльок – Латвія – біографії

Для кожної рубрики зазначено кількість наявних документів, бібліографічні записи яких також можна розглянути.

Бібліографічний запис містить індекси УДК (без заголовків), за кожним з яких можна сформувати новий перелік бібліографічних записів відповідної тематики. Для видання «Авторская интерьерная кукла»:

688.721.2 (035) Ляльки загалом. Іграшкові тварини – Довідники

745.52 (035) Художнє ткацтво – Довідники

746 Рукоділля. Домашнє вишивання

Бібліографічні записи документів містять такі пошукові елементи:

індекси УДК;

назви серій документів;

тематичні рубрики Національної бібліотеки Латвії.

Литовська національна бібліотека (Вільнюс)

Веб-сайт: lnb.libis.lt

Одна з найбільших бібліотек Литви заснована 1919 р. Фонди налічують понад 6 млн примірників.

Литовська національна бібліотека для систематизації документів і предметного пошуку використовує, крім УДК (у перекладі), тематичні рубрики LCSH (литовська версія). Розширений пошук надає можливість обмеження за рахунок позначення типу документів, мови і місця видання.

Розглянемо (рис. 2) бібліографічний запис книги «Большой медовый лечебник», знайденої в електронному каталозі бібліотеки за допомогою розширеного пошуку за індексом УДК «641.55(083.12) Рецепти. Кулінарні книжки».

The screenshot shows the search results for the query "UDK exact '641.55(083.12)'" in the library's electronic catalogue. The results show 723 records. The selected record (18) is for the book "Большой медовый лечебник" by Шагиданова Ф.А. The record details include: Title, Release data (Москва: Эксмо, 2005), Extent (426, [2] p.), Remarks (Su bibliogr. ir r-kle), ISSN, ISBN, ISMN (5-699-06746-9), UDC (615.324:638.16(035), 615.89(035), 641.55(083.12)), Topic (Medus - Terapinis naudojimas - Zinynai, vadovai ir kt.), and Pressmark (Bendrieji fondai : 4-05-33710).

Рис. 2. Бібліографічний запис книги «Большой медовый лечебник»

Бібліографічний запис містить індекси УДК, за кожним з яких можна сформувати новий перелік бібліографічних записів відповідної тематики:

615.324:638.16(035) Довідник з тваринних речовин у складі меду

615.89(035) Довідник з народної медицини

641.55(083.12) Рецепти. Кулінарні книжки

Бібліографічний запис містить також перелік тематичних рубрик:

Medus – Terapinis naudojimas – Žinynai, vadovai ir kt.
Med – Terapevтичне застосування – Довідники
Bičių produktai – Terapinis naudojimas – Žinynai, vadovai ir kt.

Продукти бджолярства – Терапевтичне застосування – Довідники

Kulinarija (medus)

Приготування їжі з меду

Для кожної теми можна розширювати або звужувати пошук, якщо обрати тип тематичних рубрик: вужчі, паралельні тощо (рис. 3). Так, для рубрики «Продукти бджолярства – Терапевтичне застосування – Довідники»:

Рис. 3. Керування пошуком за тематичними рубриками

початок теми – запис книги «Большой медовый лечебник»;

вужчі рубрики – 7 рубрик із зазначенням кількості наявних документів (наприклад, «віск» – 1, «мед» – 5);

ширші рубрики – рубрика «Продукти тваринного походження» (один документ);

паралельні рубрики – 4 рубрики із зазначенням кількості наявних документів (наприклад, «молочні продукти» – 19).

Далі за обраною рубрикою можна перейти до переліку бібліографічних записів документів певної тематики.

Бібліографічні записи документів містять такі пошукові елементи:

індекси УДК;

тематичні рубрики Литовської національної бібліотеки.

Національна бібліотека Естонії (Таллінн)

Веб-сайт: erb.nlib.ee

Одна з найбільших бібліотек Естонії заснована 1918 р. Фонди налічують понад 3,4 млн примірників. До електронного каталогу Національної бібліоте-

ки Естонії дозволено заходити через її власний сайт, хоча можна скористатися і загальним електронним каталогом естонських бібліотек ESTER, який дає змогу обрати певну бібліотеку.

Для систематизації документів і предметного пошуку Національна бібліотека Естонії використовує УДК («UDK. Universaalne Detsimaalklassifikatsioon. Liigitustabelid»). Tallinn, 1999. 1084 lk.), а також предметні рубрики. Що стосується класифікаційного індексу, то його можна використовувати як пошуковий елемент в усіх видах пошуку (у простому пошуку індекс працює як ключове слово). Розширений пошук уможливує обмеження за рахунок позначення типу документів, року, мови, мови оригіналу, місця видання.

На сторінці естонської національної бібліографії (Estonian national bibliography) наведено статистичні дані щодо типу зібраних документів, року і місця видання, мови тощо (рис. 4). Особливий інтерес становить опція «Topics» («Теми»): на отриманій сторінці можна побачити перелік основних рубрик УДК, який легко відсортовується за заголовками або індексами рубрик, і кількість книжок, періодичних видань, які отримали певний індекс (або підпорядкований йому) під час наукового опрацювання. Також можна обрати будь-який період або певний рік видання (наприклад, 2018 р.).

Topics (2018)	UDC	Total	Book	Periodical
Fundamentals of knowledge and science	0	6	1	5
Knowledge. Science	001	25	8	13
Information sciences. The book	002	2	2	
Writing systems. Signs and symbols	003	10	10	
Computer science	004	57	47	10
Management.	005	22	12	10
Standardization. Standards. Metrology	006	1		1
Civilization. Culture	008	34	4	19
Bibliography	01	2		2

Рис. 4. Перелік основних рубрик УДК

До обраної для розгляду рубрики «008 Цивілізація. Культура» входить чотири книги 2018 р. видання:

Ellujäämise kunstid : Tartu 2024 Euroopa kultuuri-pealinna eelvoorukandidatuuri tutvustu / [kandidatuurimeeskond: Erni Kask, Merje Laimets, Kalle Paas, Berk Vahe ; kujundus Martin Rästa, fotode autorid:

Jane East ... jt.]. – Tartu : Tartu Linnavalitsus, 2018. – 12, [1] lk. koos kaanega : ill., portr. ; 21 cm.

Martínez, Francisco. Remains of the Soviet past in Estonia : an anthropology of forgetting repair and urban traces / Francisco Martínez. – London : UCL Press, 2018. – xxii, 259 lk. : ill. ; 24 cm. – (Fringe). New beginnings of Baltic diaspora : 26-29 June 2018 Tartu, Estonia : program and abstracts / [compiled by Maarja Hollo ; edited by Aino Lokk, Marika Lüvamägi ; designed by Krete Pajo]. – [Tartu] : The Estonian Literary Museum Scholarly Press, 2018. – 42 lk. koos kaanega ; 21 cm. Raud, Rein. Tähenduste keeris : tervikliku kultuuriteooria visand / Rein Raud ; inglise keelest tõlkinud Anne Lange ; [toimetanud Liisi Rünkla ; kujundanud Sirje Ratso] ; Tallinna Ülikool. – Tallin : Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2018. – 311 lk. : ill. ; 19 cm. – (Bibliotheca controversiarum, ISSN 1736-9398).

Акцентуємо увагу на бібліографічному записі книги Франциска Мартінеса «Залишки радянського минулого в Естонії» («Remains of the Soviet past in Estonia : an anthropology of forgetting repair and urban traces») (рис. 5).

E-publication	TÄISTEKST http://discovery.ucl.ac.uk/10051631/1/Remains-of-the-Soviet-Past-in-Estonia.pdf
Author	Martínez, Francisco, 1982-
Title	Remains of the Soviet past in Estonia : an anthropology of forgetting repair and urban traces / Francisco Martínez
Imprint	London : UCL Press, 2018
Physical description	xxii, 259 lk. : ill. ; 24 cm
Series	Fringe
ISBN	9781787353558 (köites) 9781787353541
Notes	Sisaldab bibliograafiat ja registrit
Add'l. physical form	Ilmunud ka võrguväljaandena
Subject heading	ajaloopoliitika; kollektiivne mälu; nõukogude aeg; aineiline kultuur; linnaruum; elulaad; linnaarhitektuur; lähiajalugu; ühiskond; sotsiaalne keskkond; sotsiaalsed protsessid; poliitilised muutused; Eesti
UDC	008 (474.2) (091) 94 (474.2) 008 94 008 :159,953 (474.2) 39 (474.2) (091)

Рис. 5. Бібліографічний запис книги Франциска Мартінеса

Бібліографічний запис включає цілу низку тематичних рубрик, до яких можна звернутися для формування переліку бібліографічних записів документів з відповідної теми:

історична політика; колективна пам'ять; радянський час; матеріальна культура; міський простір; спосіб життя; міська архітектура; недавня історія; суспільство; соціальне середовище; соціальні процеси; політичні зміни; Естонія.

Наприклад, під тематичною рубрикою «історична політика» зібрано 3 документи, під тематичною

рубрикою «Естонія» – понад 20 тис. документів. Крім того, деякі бібліографічні записи містять активний пошуковий елемент «серія» (наприклад, «Bibliotheca controversiarum», «Fringe»).

Бібліографічний запис книги «Залишки радянського минулого в Естонії» також містить класифікаційні індекси, за допомогою яких можна отримати перелік індексів, наданих документам з відповідної теми. Так, для індексу «94(474.2) Історія Естонії» маємо детальний перелік (близько 900 індексів, понад 3 тис. примірників), який містить також підпорядковані індекси, утворені за допомогою загальних і/або спеціальних визначників (у дужках зазначено кількість документів для кожного з індексів):

94 (474.2) (544)
94 (474.2) (051) (1)
94 (474.2) -053.6 (082) (1)
94 (474.2) :025.43 (2)
94 (474.2) :061.75 (1)
94 (474.2) «.../185» (075.3) (1)
94 (474.2) «.../1941» (1)
94 (474.2) «04/14» (2)
94 (474.2) «04/15» (1)
94 (474.2) «06/12» (1)
94 (474.2) «08/12» (043.2) (1)
94 (474.2) «10/12» (1)

При необхідності, за будь-яким обраним індексом можна перейти до бібліографічних записів документів і продовжити інформаційний пошук.

А тепер стосовно термінології, яка використовується в онлайн-каталозі ESTER, зокрема, в Естонській національній бібліографічній базі даних ERB. Тамтешні фахівці створили універсальний контрольований словник естонською мовою для індексування і пошуку документів – Естонський предметний тезаурус (рис. 6). Офіційна назва тезауруса – «Eesti märksõnastik», а його офіційна аббревіатура – EMS (ems.elnet.ee).

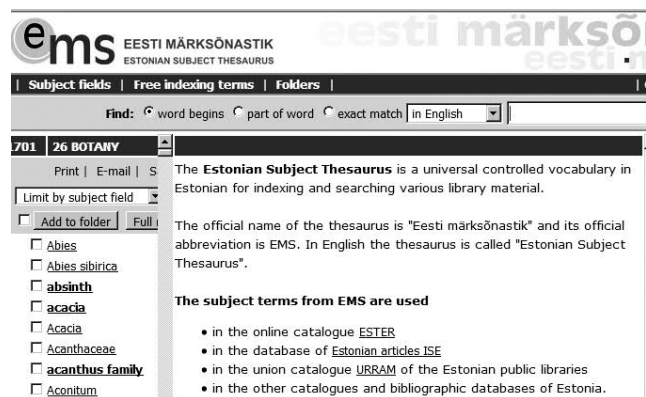

Рис. 6. Естонський предметний тезаурус

Особливу увагу варто звернути на основні поділи Естонського предметного тезауруса:

- 00 *Загальні поняття*
- 01 *Філософія. Етика. Семіотика*
- 02 *Релігія. Богослов'я. Езотерика*
- 03 *Наука і технологія*
- 04 *Освіта. Педагогіка*
- 06 *Психологія*
- 07 *Соціологія. Соціальна психологія*
- ...
- 58 *Етнологія. Культурна антропологія*
- 59 *Географія. Геодезія. Картографія*
- 60 *Географічні імена*

Розглянемо, для прикладу, поділ «26 Ботаніка», куди входить великий перелік рослин. Опис кожної рослини містить стислі відомості про неї, а також деякі посилання, за якими можна, при необхідності, продовжити пошук. Так, з опису календули за посиланням «ravimtaimed» (лікарські трави) можна досить зручно перейти до переліку лікарських рослин.

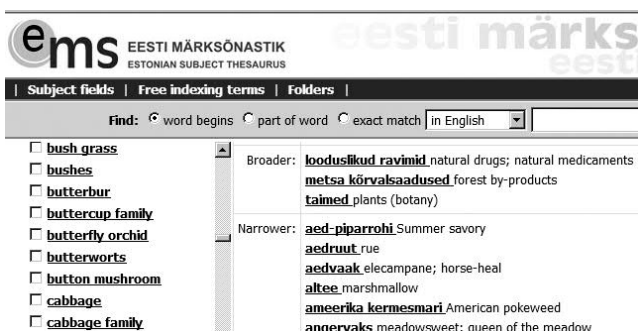

Рис. 7. Описи рослин

Бібліографічні записи документів містять такі пошукові елементи:

- індекси УДК;
- назви серій документів;
- тематичні рубрики Національної бібліотеки Естонії.

Висновки. Наші колеги з країн Балтії використовують у означеній бібліотечній технології Універсальну десяткову класифікацію у перекладі національною мовою і предметні рубрики, які враховують національні особливості. У бібліографічних записах документів зазначаються ухвалені класифікаційні рішення: класифікаційні індекси та предметні рубрики, які є активними елементами інформаційно-пошукових мов. До бібліографічних записів каталогів Національних бібліотек Латвії і Естонії внесено також назви серій документів. Завдяки таким підходам тематичний пошук можна розпочати використанням певного класифікаційного індексу або певної тематичної

рубрики, відомих користувачу, і продовжити з бібліографічного запису за допомогою гіперпосилань (індексів, серій, рубрик) з формуванням відповідних переліків бібліографічних записів.

Безумовно, для ефективного тематичного пошуку доцільно надавати користувачу можливість переглянути бібліотечну ієрархію і обрати необхідну рубрику, як це робиться, наприклад, у тематичному навігаторі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського або за класифікацією М. Дьюї у Німецькій національній бібліотеці. Зауважимо, що лише у Національній бібліотеці Естонії у розділі статистичних даних можна побачити перелік основних рубрик УДК, який відсортовується за заголовками або індексами рубрик і за яким можна розпочати тематичний пошук. Взагалі, індекси та тематичні рубрики можна знайти у відповідних виданнях і на спеціальних сайтах (наприклад, за адресою <https://et.wikipedia.org/wiki/UDK> можна знайти скорочені таблиці УДК естонською мовою з перекладом англійською).

Бібліографічна інформація є чинником, який безпосередньо впливає на якість електронного каталогу бібліотеки, її інформаційно-пошукової системи, а отже, і на ефективність використання інформаційних ресурсів бібліотеки загалом. Бібліографічні записи документів здатні забезпечити повноцінний тематичний пошук і зв'язок між базами даних електронного каталогу, стати потужним засобом електронної комунікації лише за умови наявності у записах певних елементів лінгвістичного забезпечення бібліотечної технології. Використання під час наукового опрацювання документів класифікацій, особливо міжнародних (Десяткова класифікація М. Дьюї, Універсальна десяткова класифікація), предметних рубрик і тезаурусів, паралельне індексування за різними класифікаціями, зазначення класифікаційних індексів і тем у бібліографічному записі документа, застосування класифікаційних рішень як пошукових елементів – все це надійне підґрунтя високого рівня виконання бібліотеками сучасних інформаційних запитів, подальшого розширення можливостей їхніх інформаційно-пошукових систем, розвитку в умовах електронної комунікації.

Список бібліографічних посилань

1. Агаркова И. А., Щербинина Г. С. Лингвистическое обеспечение процессов каталогизации научной библиотеки. *Библиотеки вузов Урала*. 2011. № 10. С. 89–110.
2. Воройский Ф. С. Индексирование документов в автоматизированных библиотечно-библиографических системах. *Библиотека*. 1996. № 9. С. 42–44.

3. Декларация о международных принципах каталогизации (*Statement of International Cataloguing Principles*). 2009. URL: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2009-ru.pdf

4. Жарикова Л. А., Маркова А. А., Скарук Г. А. *Электронный библиотечный каталог: конспект лекции для курса «Библиотеч. каталоги»*. Гос. публич. науч.-техн. б-ка Сиб. отд-ния Рос. акад. наук; отв. ред. Е. Б. Артемьева. Новосибирск, 2006. 40 с.

5. Каспарова Н. Н. *Библиографическая запись как лингвистическая модель документа в международной электронной коммуникации*. Москва: РГБ, 2004. 298 с. URL: <http://www.disserscat.com/content/bibliograficheskaya-zapis-kak-lingvisticheskaya-model-dokumenta-v-mezhdunarodnoi-elektronnoi#ixzz5Xf5a1apa>

6. Лобузина К. В. Проблемы адаптации, впровадження та адміністрування сучасної автоматизованої інформаційної бібліотечної системи. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 5. С. 41–21.

7. Поліщук О. Редагування електронних каталогів – новий напрям підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів бібліотек. *Бібліотечний форум України*. 2006. № 4. С. 27–30.

8. *Функциональные требования к библиографическим записям: окончат. отчет*. Рос. библ. ассоц., Рос. гос. б-ка; пер. с англ. [В. В. Арефьев]; науч. ред. пер.: Т. А. Бахтурина, Н. Н. Каспарова, Н. Ю. Кульгина. Москва: РГБ, 2006. 150 с.

9. Stürmane A., Eglīte E., Jankevica-Balode M. Subject Metadata Development for Digital Resources in Latvia. *Cataloging and classification quarterly*. 2014. № 1. p. 20–31.

10. UDK. *Universaalne Detsimaalklassifikatsioon. Liigitustabelid*. Tallinn, 1999. 1084 lk.

References

1. Agarkova, I. A., Shcherbinina, G. S. (2011). Lingvisticheskoe obespechenie protsessov katalogizatsii nauchnoi biblioteki [Linguistic support of the processes of cataloging a scientific library]. *Biblioteki vuzov Urala*, 10, 89-110. [In Russian].

2. Voroiiskii, F. S. (1996). Indeksirovanie dokumentov v avtomatizirovannykh bibliotечно-bibliograficheskikh sistemakh

[Indexing documents in automated library and bibliographic systems]. *Biblioteka*, 9, 42-44. [In Russian].

3. (2009). *Deklaratsia o mezhnarodnykh principakh katalogizatsii* [Statement of International Cataloguing Principles]. Retrieved from https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2009-ru.pdf [In Russian].

4. Zharikova, L. A., Markova, A. A., & Skaruk, G. A. (2006). *Elektronnyi bibliotечnyi katalog: konspekt lekcii dlia kursa «Bibliotеч. katalogi»* [Electronic library catalog: lecture outline for the course “Library. catalogs”]. Novosibirsk, Russia. [In Russian].

5. Kasparova, N. N. (2004). *Bibliograficheskaiia zapis kak lingvisticheskaiia model dokumenta v mezhnarodnoi elektronnoi kommunikatsii* [Bibliographic record as a linguistic model of a document in international electronic communication]. Moscow. Retrieved from <http://www.disserscat.com/content/bibliograficheskaya-zapis-kak-lingvisticheskaya-model-dokumenta-v-mezhdunarodnoi-elektronnoi#ixzz5Xf5a1apa> [In Russian].

6. Lobuzina, K. V. (2014). Problemy adaptatsii, vprovadzheniia ta administruvannia suchasnoi avtomatyzovanoi informatsiinoi bibliotечноi systemy [Problems of adaptation, in the form of administrative control of the automated system of information system]. *Bibliotечnyi Visnyk*, 5, 41-21. [In Ukrainian].

7. Polishchuk, O. (2006). Redahuvannia elektronnykh katalohiv – novyi napriam pidvyshchennia yakosti informatsiinoho obsluhovuvannia korystuvachiv bibliotek [Redaguvannia electronic catalogs – a new straightforward podvyshchennia yakosti iinformatsiynogo obsluhovuvannia korystuvachiv bibliotek]. *Bibliotечnyi forum Ukrainy*, 4, 27-30. [In Ukrainian].

8. (2006). *Funktsionalnye trebovania k bibliograficheskim zapisiam: okonchat. otchet* [Functional requirements for bibliographic records: end. Report]. Moscow, Russia. [In Russian].

9. Stürmane, A., Eglīte, E. & Jankevica-Balode, M. (2014). Subject Metadata Development for Digital Resources in Latvia. *Cataloging and classification quarterly*, 1, 20-31. [In English].

10. (1999). UDK. *Universaalne Detsimaalklassifikatsioon. Liigitustabelid*. Tallinn, Estonia. [In Estonian].

Svitlana Halytska,

Researcher, ORCID: 0000-0001-7902-8580, Department of integrated processing of documents, Vernadsky National Library of Ukraine

THEMATIC SEARCH IN NATIONAL LIBRARIES CATALOGS: EXPERIENCE OF BALTIC STATES

The urgency of the problem. Solving the problem of quality management of electronic catalog requires the creation of new approaches to the formation of catalog databases, clear interaction of all its components, instructional and methodological support of all work processes of scientific processing of documents, as well as the quality and completeness of bibliographic records. The article deals with the means of thematic search by library classification in the electronic catalogs of the national libraries of the Baltic countries. **The purpose of the article** is to highlight the experience of the national libraries of the Baltic States in the use of bibliographic records of documents as search tools, powerful means of electronic communication. **Presentation of the main material.** Libraries of the Baltic States use in library technology the Universal Decimal Classification translated into the national language and subject headings that take into account national characteristics. The bibliographic records of documents indicate the adopted classification decisions: classification indices and subject headings, which are active elements of information retrieval languages. The possibilities of different information and library search systems are compared. It has been found that it is important to include classification indexes and subject sections in the bibliographic records of documents, which enables the user to limit the search to a specific topic area. **Conclusions.** It is noted that bibliographic records of documents are able to provide a full thematic search and connection between electronic catalog databases, to become a powerful means of electronic communication only if the records contain certain elements of linguistic support of library technology.

The use of classifications, subject headings and thesauri during scientific processing of documents, parallel indexing by different classifications, indication of classification indexes and topics in the bibliographic record of the document, use of classification solutions as search elements - all this is a reliable basis for high level of modern information requests. capabilities of their information retrieval systems, development in terms of electronic communication. A necessary element of modern interlibrary communication is also the mandatory introduction into the system of thematic search of a national library of an international classification system, such as UDC.

Key words: library hierarchy, bibliographic record, information retrieval system, thematic search, thematic navigator of the VNLU.

Vernadsky National Library of Ukraine
3, Holosiivskyi ave., Kyiv, 030039, Ukraine
e-mail: galizkaya@nbuv.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 6.09.2020 р.